

Συνέντευξη στον Σύλλογο Αποφοίτων του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. Κύριε Θεοδωράκη, εκ μέρους του Συλλόγου Αποφοίτων του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στο οποίο έχουμε την τιμή να είστε και Επίτιμος Διδάκτωρ, σας ευχαριστώ που μας κάνετε αυτή τη μεγάλη τιμή να μας παραχωρήσετε μια αποκλειστική συνέντευξη.

1.- Θα ξεκινήσω την συνέντευξη ζητώντας το σχόλιό σας στο εξής γεγονός: Αν πληκτρολογήσουμε το όνομά σας σε μια μηχανή αναζήτησης του ίντερνετ, θα μας βγάλει πάνω από ένα εκατομμύριο καταχωρήσεις, προερχόμενες σχεδόν από όλες τις χώρες του κόσμου. Περιγράψτε μας λίγο το συναίσθημα του να είναι κάποιος διάσημος σε παγκόσμιο επίπεδο κύριε Θεοδωράκη.

Μ.Θ. Τι μπορώ να πω; Είναι οπωσδήποτε μια μεγάλη ικανοποίηση.

2.- Είναι γνωστό ότι περάσατε μεγάλο μέρος της ζωής σας στο Παρίσι, όπου και μαθητεύσατε δίπλα στον μεγάλο Γάλλο μοντερνιστή Ολιβιέ Μεσσιάν. Θα θέλατε να μας μιλήσετε λίγο για αυτή την εμπειρία;

Μ.Θ. Όταν πήγα στο Παρίσι, είχα ήδη γράψει μερικά από τα πιο σημαντικά έργα μου έχοντας ολοκληρώσει τις σπουδές μου στο Ωδείο Αθηνών. Πέρα από τις σπουδές και τη σύνθεση είχα αναλύσει σχολαστικά πάρα πολλά έργα από τον Μπαχ έως τον Στραβίνσκι και τον Σοστακόβιτς. Έτσι, «Παρίσι» σήμαινε για μένα κυρίως ένα χώρο στον οποίο θα ήμουν ελεύθερος και απερίσπαστος να συνεχίσω την μουσική σύνθεση.

Τα λέω αυτά για να εξηγήσω ότι η σχέση μου με την τάξη του Μεσσιάν οριοθετήθηκε από μια παγιωμένη προσωπική αντίληψη για την Μουσική, που ήρθε σε σύγκρουση από κάθε άποψη (μουσική, αισθητική, ιδεολογική, ακόμα και ανθρωπινή) με έναν κόσμο εντελώς ξένο προς εμένα.

Τα μόνα στοιχεία που αποκόμισα είναι ορισμένες τεχνικές, που με βοήθησαν στην προσπάθειά μου να βελτιώσω τα μέσα σύνθεσης και να οδηγηθώ τελικά στην θεωρία πρώτα

και μετά στην εφαρμογή της τεχνικής των «Τετραχόρδων».

3.- Στεκούμενοι λίγο στη λόγια μουσική παραγωγή σας, θα ήθελα να αναφερθούμε στα πολυάριθμα και εξαιρετικής βαρύτητας βραβεία που έχετε κερδίσει και να μου κάνετε ένα σχολιασμό. Το 1957 κερδίζετε Χρυσό Μετάλλιο στο Μουσικό Φεστιβάλ της Μόσχας για το έργο σας «Σουίτα αρ.1 για πιάνο και ορχήστρα». Το βραβείο σας το απονέμει ο ίδιος ο Ντμίτρι Σοστακόβιτς! 2 χρόνια αργότερα, μετά την παρουσίαση της «Αντιγόνης» στο Covent Garden του Λονδίνου, ο Ντάριους Μιγιώ προτείνει να βραβευτείτε ως ο «Κορυφαίος Συνθέτης της Χρονιάς». Πέρσι, στις 4 Νοεμβρίου, στο Βερολίνο της Γερμανίας η UNESCO σας τίμησε με το διεθνές Μουσικό βραβείο της χρονιάς, μια διάκριση που στο παρελθόν έχει απονεμηθεί στον Λέοναρντ Μπερστάιν, τον Γιεχούντι Μενουχίν, την Σεζάρια Έβορα, τον Γκίντον Κρέμερ. Θα ήθελα να μου πείτε ποιο από τα βραβεία που κατά καιρούς σας έχουν απονεμηθεί θεωρείτε το σημαντικότερο και γιατί.

Μ.Θ. Σας διαβεβαιώ ότι τα βραβεία με άφηναν πάντοτε παγερά αδιάφορο.

4.- Φυσικά δεν θα μπορούσατε να μην περάσετε και από το χώρο του κινηματογράφου: «Φαίδρα», «Σέρπικο», «Ζ», «Ηλέκτρα» είναι μόνο μερικά από τα soundtracks που παραμένουν ακόμα και σήμερα ευρύτατα γνωστά. Η απορία μου είναι: δεν σκεφτήκατε ποτέ να κάνετε καριέρα στο Χόλυγουντ ως συνθέτης κινηματογραφικής μουσικής;

Μ.Θ. Είχα την ευκαιρία να ζήσω και να εργαστώ στο Χόλυγουντ, δεδομένου ότι μου είχε γίνει και επίσημη πρόταση με την μεσολάβηση του Γάλλου Εκδότη SALABERT.

Αρνήθηκα τότε, γιατί ο νους μου ήταν στην Ελλάδα, όπου πράγματι επέστρεψα, για να βρεθώ ευθύς στη φυλακή (1967-70). Έκανα όμως σωστά, γιατί ένας «διεθνής» συνθέτης, διάσημος, πάμπλουτος και αποδεκτός από τα μουσικά σαλόνια της διεθνούς «μπουρζουαζίας» δεν μου έλεγε τίποτα. Αντίθετα έκανα αυτό που όφειλα να κάνω και είμαι ευτυχής.

5.- Κάνοντας μια αποτίμηση του συνθετικού σας έργου, το οποίο αναμφισβήτητα κινήθηκε σε όλους τους χώρους και σε όλα τα είδη, που πιστεύετε ότι θα σας κατατάξει η ιστορία; Σε ένα πολιτικοποιημένο τραγουδοποιό; Σε ένα Συμφωνιστή; Σε κάτι ενδιάμεσο ή κάτι και από τα δύο; Ειλικρινά δεν νομίζω να υπάρχει άλλος συνθέτης σαν κι εσάς στον Ελλαδικό χώρο

του οποίου η εργογραφία να αγγίζει όλα τα είδη.

Μ.Θ. Έχετε δίκιο. Για μένα υπάρχει μόνο η Μουσική και όλα τα είδη της. Φτάνει να έχουν υψηλό ποιοτικό επίπεδο. Το ότι ξεκίνησα γράφοντας τραγούδια και εκκλησιαστικούς ύμνους και στη συνέχεια αφιερώθηκα στη συμφωνική μουσική για να επιστρέψω στους κύκλους τραγουδιών και στα Λαϊκά Ορατόρια κι από κει πάλι στις Συμφωνίες και τις Όπερες, όλες αυτές οι μεταπηδήσεις από είδος σε είδος οφείλονται τόσο στην ιδιομορφία της ζωής μου όσο και στον πρωτότυπο και εντελώς προσωπικό χαρακτήρα της σχέσης μου με την Μουσική. Πάντως θεωρώ ως κυρίαρχο στοιχείο μέσα σε όλο μου το έργο την Μελοποίηση της Ποίησης.

6.- Συνεχίζοντας λίγο στο κλίμα της προηγούμενης ερώτησης θα ήθελα να μου απαντήσετε στο εξής. Έχοντας πλέον δημιουργήσει μια τεράστια εργογραφία, η οποία καλύπτει όλα τα είδη μουσικής σύνθεσης, σε ποιο είδος μουσικής γραφής αισθάνεστε ότι έχετε μεγαλύτερη ευχέρεια και -το πλέον δύσκολο ερώτημα- σε ποιο από τα έργα σας θεωρείτε ότι περικλείεται η μουσική προσωπικότητα του Μίκη Θεοδωράκη σε ποσοστό 100% ;

Μ.Θ. Δύσκολη ερώτηση. Όπως σας είπα πιο πριν, η Μελοποίηση της Ποίησης κατέχει την κύρια θέση μέσα σε όλο μου το έργο. Βασικά θεωρώ τον εαυτό μου Μελωδό. Άλλωστε πιστεύω ότι η γένεση Μελωδίας αποτελεί το κριτήριο του αληθινού μουσικού δημιουργού. Παράλληλα με επηρέασαν άλλοι δύο αισθητικοί κόσμοι καθαρά ελληνικοί: η Τραγωδία και η Αρχιτεκτονική. Και είναι αυτοί που με οδήγησαν στην αναζήτηση της μουσικής φόρμας και του συμφωνικού ήχου. Πάντα όμως με την προϋπόθεση της ύπαρξης του πρωτογενούς προσωπικού μελωδικού στοιχείου. Έτσι θέλησα μέσα στην φόρμα της Συμφωνίας να ενώσω στοιχεία της Τραγωδίας και της Αρχιτεκτονικής.

Όμως για να κατανοηθεί η προσπάθειά μου, θα πρέπει να γνωρίζει κανείς την θεωρία μου για την Συμπαντική Αρμονία και τη βαθιά μου σχέση με τους Πυθαγόρειους και γενικά την αρχαία ελληνική τέχνη και διάνοηση.

Για να γίνω πιο σαφής, επιτρέψτε μου να σας στείλω την ομιλία μου στο Διεθνές Συμπόσιο που οργάνωσε το Πανεπιστήμιο Κρήτης στις αρχές Μαρτίου του 2006 με θέμα «Μουσική και Συμπαντική Αρμονία».

7.- Πρόσφατα αναπτύξατε σε Διεθνές Συνέδριο προς τιμήν σας στην Κρήτη, μια πολύ ενδιαφέρουσα θεωρία που συνδέει την Αρμονία της Μουσικής με την Αρμονία του Σύμπαντος. Πρόκειται για προέκταση ή συγκερασμό των θεωριών των Αρχαίων Ελλήνων Φιλοσόφων και Μαθηματικών ή πρόκειται για μια τελείως καινούργια Επιστημονική Πρόταση;

Μ.Θ. Η απάντησή μου βρίσκεται στο κείμενο που σας εσωκλείω.

8.- Ας μιλήσουμε λίγο για την τεχνολογία. Αναπόφευκτα μπήκε και στο χώρο της μουσικής. Πιστεύετε ότι οι δρόμοι που άνοιξε ήταν επί τω βελτίω ή κατέστρεψε τον ανθρώπινο αυθορμητισμό; Σε μια φιλική συζήτηση που είχα με ένα φίλο συνθέτη από το Βέλγιο πρόσφατα, μου αντιστοιχίσε την είσοδο της τεχνολογίας στη μουσική με το κίνημα του Δωδεκαφθογγισμού στις αρχές του προηγούμενου αιώνα. Μια αναγκαία επανάσταση μεν, που μετά την ολοκλήρωσή της η μουσική δεν είναι ποτέ πια ίδια δε. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;

Μ.Θ. Κάθε καινούρια τεχνική είναι ωφέλιμη. Το πρόβλημα είναι να υπηρετεί τη μουσική δημιουργία και όχι να την αντικαθιστά.

9.- Τους σημερινούς συνθέτες «λόγιας»-κλασσικής μουσικής πως τους κρίνετε; Παράγουν πολιτιστικό έργο αντάξιο του «βάρους» του Ελληνικού ονόματος;

Μ.Θ. Δυστυχώς δεν γνωρίζω τους νέους συνθέτες συμφωνικής μουσικής, για να έχω άποψη.

10.- Ασφαλώς θα γνωρίζετε ότι το μάθημα της μουσικής διδάσκεται στα Γυμνάσια μόνο μια φορά την εβδομάδα και στα Λύκεια μια φορά το δεκαπενθήμερο, όπου και χαρακτηρίζεται ως «η ώρα του παιδιού». Κανείς δεν του δίνει τη δέουσα προσοχή, με αποτέλεσμα και ο εκπαιδευτικός μέσα στην τάξη να περνάει δύσκολες στιγμές και τα παιδιά φυσικά να μην μαθαίνουν τίποτα. Τις πττει για αυτό το κατάντημα κύριε Θεοδωράκη;

Μ.Θ. Τι να πω; Θα ήθελα όμως να ξέρω την διδακτέα ύλη. Πάντως με τα μυαλά που έχουν στο Υπουργείο Παιδείας, φοβάμαι ότι δεν φταίνε τα παιδιά.

11.- Οι σχέσεις σας με το Μάνο Χατζιδάκι πώς ήταν; Έχοντας συμπληρωθεί πλέον πάνω από 10 χρόνια από το θάνατό του, πως βλέπετε να τον αποτιμά η Ελληνική μουσική ιστοριογραφία;

Μ.Θ. Με την ευκαιρία αυτή και σε συνδυασμό με την προηγούμενή σας ερώτηση, ρωτήστε αν ο Μάνος Χατζιδάκις περιλαμβάνεται στην διδακτέα ύλη... Εάν αγνοείται η παρουσία του, όπως πολύ φοβάμαι, τότε είναι εύκολη η απάντηση: για την «επίσημη» ιστοριογραφία, όπως και για την «επίσημη» ελληνική μουσική δεν θα πρέπει να υπάρχει θέση για τραγουδοποιούς σαν τον Χατζιδάκι, δεδομένου ότι το Τραγούδι δεν θεωρείται σοβαρό είδος Μουσικής.

Διαφορετική φυσικά είναι η δική μου η προσέγγιση. Εγώ διαχωρίζω την Δυτική από την Ελληνική Μουσική θεωρώντας την δεύτερη ισότιμη της πρώτης. Και όταν λέω «Ελληνική Μουσική», την εννοώ με την έννοια που έδιναν στη Μουσική οι αρχαίοι Έλληνες, οι οποίοι την θεωρούσαν σαν μια ενότητα Λόγου, Μέλους και Κίνησης. Ενώ οι Δυτικοί λέγοντας «Μουσική» εννοούν κυρίως την οργανική-συμφωνική μουσική. Οι αρχαίοι έδιναν μεγάλη σημασία σ' αυτή τη μορφή της Μουσικής, αφού θεωρούσαν ότι προσδιορίζει τον άνθρωπο ολοκληρωτικά ως ένα ον που σκέπτεται, αισθάνεται και πράττει . Δηλαδή πιστεύω ότι έχει μια ασύγκριτα πιο καθολική δύναμη απ' αυτό που εμείς σήμερα ονομάζουμε «Τέχνη». Όμως αυτή η συνένωση Λόγου (Ποίησης), Μέλους (Μουσικής) και Κίνησης (Χορού), τι άλλο είναι από το Τραγούδι; Μια λέξη πανάρχαιη που σημαίνει Ωδή στον Τράγο (Διώνυσο) και έγινε η μήτρα της Τραγωδίας;

Την ίδια αντίληψη για τη Μουσική είχαν και οι Βυζαντινοί που χρησιμοποιούσαν τις ίδιες μουσικές κλίμακες αλλάζοντας το όνομα από ΤΡΟΠΟΥΣ σε ΗΧΟΥΣ.

Στη συνέχεια η δημοτική μας μουσική ακολούθησε πιστά την βυζαντινή και όταν στον 20ο αιώνα σχηματίστηκαν τα αστικά κέντρα, μας ήρθε εξ ανατολών το ρεμπέτικο τραγούδι με τους περίφημους ΔΡΟΜΟΥΣ, δηλαδή τις βυζαντινές κλίμακες μέσω διαφόρων ανατολίτικων φίλτρων, αραβικών και τούρκικων, έως ότου προέκυψαν οι δύο πρώτοι σημαντικοί λαϊκοί συνθέτες, ο Μάρκος Βαμβακάρης και ο Βασίλης Τσιτσάνης. Ο επόμενος σημαντικός κρίκος κατά την γνώμη μου υπήρξαν όσοι συνθέτες στήριξαν το τραγούδι στην Ποίηση των μεγάλων Ελλήνων Ποιητών, κάνοντάς το όχημα, για να φτάσει η Ποίηση αυτή στον απλό Λαό και δημιούργησαν έτσι το λεγόμενο «Έντεχνο Λαϊκό Τραγούδι». Αυτό άνοιξε τον δρόμο για την αποκατάσταση της ισορροπίας Μέλους και Λόγου δηλαδή της ελληνικής ποίησης με την ελληνική μελωδία όπως διαμορφώθηκε διαχρονικά από την αρχαία εποχή, το Βυζάντιο, το Δημοτικό και το Ρεμπέτικο τραγούδι και εκφράστηκε μέσω μιας σειράς Ελλήνων

τραγουδοποιών με τη συνεργασία Ελλήνων ποιητών και στιχουργών.

Καταλαβαίνετε λοιπόν μέσα σε ποια σκοτάδια βρίσκονται όλοι αυτοί οι ευρωλάγνοι «επίσημοι» μουσικοί κάθε είδους, όταν αγνοούν αυτή την κορυφαία αισθητική κατάκτηση με την σφραγίδα της ελληνικότητας που ξεκινά από τα βάθη των αιώνων. Αυτό άλλωστε είναι και το μυστικό αυτής της λατρείας με την οποία ο λαός μας αγκαλιάζει το ελληνικό τραγούδι. Γιατί ακριβώς φτάνει ως τις ρίζες της ύπαρξής του όπως η Μουσική των αρχαίων που όπως είπα είχε τη δύναμη να προσδιορίζει τον άνθρωπο ολοκληρωτικά, «ως ένα ον που σκέπτεται, αισθάνεται και πράττει».

12.-'Εχω διαβάσει -δεν το έζησα προσωπικά γιατί είμαι σχετικά νέος- ότι κάποτε η κοσμική Αθήνα ήταν χωρισμένη σε Χατζιδακιούς και Θεοδωρακικούς! Αληθεύει αυτό; Αν ναι, πως πιστεύετε ότι καλλιεργήθηκε αυτό το κλίμα;

Μ.Θ. Ήταν μια ουσιαστική και υγιής διαφορά ανάμεσα σε δύο αντιλήψεις σχετικά με την ερμηνεία του ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ. Η πρώτη, του Μάνου, πίστευε ότι το λαϊκό στοιχείο θα πρέπει να δίνεται με μουσικά μέσα κυρίως ευρωπαϊκά. Λ.χ. δεν χρησιμοποιούσε στα έργα του μπουζούκια και λαϊκές φωνές. Η δεύτερη, η δική μου, που δεν δίστασε να ντύσει ένα λόγιο ποιητικό κείμενο όπως εκείνο του Ρίτσου με καθαρά λαϊκά μέσα, μπουζούκι και φωνές.

Η σύγχρονη εμφάνιση των δύο εκδοχών είχε ως αποτέλεσμα να διεγείρει τον φανατισμό των οπαδών της μιας και της άλλης θέτοντας επί τάπητος ένα ουσιαστικό πρόβλημα, δηλαδή έως πού το «Λαϊκό» και έως πού το «Ευρωπαϊκό» στοιχείο. Όσον αφορά εμένα και τον Μάνο, συμφωνούσαμε ότι έπρεπε να δοκιμάσουμε συνεχώς και τους δύο δρόμους, έως ότου βρεθεί η «χρυσή τομή». Απόδειξη ότι κι εγώ θα χρησιμοποιούσα τεχνικές από την Ευρώπη όπως κι ο Μάνος θα κατέφευγε στη χρήση μπουζουκιών και λαϊκής φωνής (Μπιθικώτσης) με το υπέροχο τραγούδι του «Είμαι αητός χωρίς φτερά». Γι' αυτόν τον λόγο και ενώ οι γύρω μας μόνο που δεν έπαιζαν μεταξύ τους ξύλο, εμείς οι δυο βλέπομασταν ... κρυφά.

Μάλιστα τότε έκανε εντύπωση η δημοσίευση μιας φωτογραφίας που μας έδειχνε να πίνουμε τον καφέ μας στις δύο μετά τα μεσάνυχτα στο Σύνταγμα, σα να μη συνέβαινε τίποτα, τη στιγμή που η Ελλάδα ... αναστέναζε εξ αιτίας μας.

13.- Ας σταθούμε λίγο σε κάποιες άλλες πτυχές τις προσωπικότητάς σας. Φανατικός υποστηρικτής των λαών που στενάζουν υπό Δικτατορικό ζυγό δίνετε συναυλίες και για άλλους λαούς που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα: Ισπανούς, Πορτογάλους, Ιρανούς, Κούρδους, Τούρκους, Χιλιανούς, Παλαιστίνιους. Το 1972 επισκέπτεστε το Ισραήλ, δίνοντας συναυλίες και παίζετε το ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα στην Ισραηλινή κυβέρνηση και τον Γ. Αραφάτ. Περιοδεύετε επίσης σε Αλγερία, Αίγυπτο, Τύνιδα, Λίβανο και Συρία ως πρεσβευτής πολιτισμού και ειρήνης. Με την πτώση της Ελληνικής Δικτατορίας ιδρύετε το κίνημα «Πολιτισμός της Ειρήνης» και το 1983 σας απονέμεται το βραβείο «Λένιν» για την ειρηνευτική σας δράση. Το 1986 ιδρύεται υπό την προεδρία σας Ελληνοτουρκική επιτροπή ειρήνης μεταξύ των δύο λαών. Έχετε δώσει επίσης περίπου 40 συναυλίες για τη διεθνή Αμνηστία. Και ιδρύετε επιτροπή συμπαράστασης και αλληλεγγύης στον Κουρδικό λαό. Το 1994 γιορτάσθηκε πανηγυρικά στο Όσλο η υπογραφή της συμφωνίας μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων παρουσία των Πέρες και Αραφάτ με την παρουσίαση του Μαουτχάουζεν που στο μεταξύ έχει γίνει "εθνικό τραγούδι" του Ισραήλ και του Ύμνου για την Παλαιστίνη που έγραψε ο Θεοδωράκης, ως αναγνώριση και της δικής του συμβολής στην υπόθεση της ειρήνης στην περιοχή αυτή. Ως πρόεδρος Διεθνούς Επιτροπής στο Παρίσι καταβάλλετε προσπάθειες για την απελευθέρωση των Τούρκων ηγετών της αντιπολίτευσης Κουτλού και Σαργκίν που τελικά επιτυγχάνουν. Το 2000 είστε υποψήφιος για το Νόμπελ Ειρήνης. Φαντάζεστε τελικά η Ιστορία να σας κατατάξει περισσότερο ως μεγάλο Ειρημιστή παρά ως μεγάλο Συνθέτη;

Μ.Θ. Ο κατάλογος είναι πράγματι εντυπωσιακός και με κάνει να διερωτώμαι πού έβρισκα χρόνο και δύναμη να κάνω όλα αυτά τα πράγματα. Πάντως τη στιγμή που τα έκανα, δεν είχα την εντύπωση ότι κάνω κάτι το εξαιρετικό! Ίσως γιατί τα θεωρούσα αυτονόητα. Θα ήμουν όμως ευτυχής, εάν το δικό μου παράδειγμα βοηθήσει, ώστε να αποκατασταθεί κάποτε το μεγαλείο της γενιάς μου, της γενιάς της Εθνικής Αντίστασης. Χιλιάδες σαν και μένα υπήρχαν τότε διψασμένοι να προσφέρουν ακόμα και τη ζωή τους για την ευτυχία όλου του κόσμου, όλων των Λαών. Δεν μπορείτε να φανταστείτε την ψυχολογία όλων αυτών πάνω στα βουνά, στις φυλακές, στις εξορίες και στα Μακρονήσια και την φλόγα που τους έκαίγε... Δεν ξέρετε πόσο ζηλεύω αυτά τα παιδιά που σκοτώθηκαν τότε με τη βεβαιότητα ότι όλα θα αλλάξουν. Εγώ δυστυχώς καταδικάστηκα να ζω, για να βλέπω την κτηνωδία να σηκώνει και πάλι το κεφάλι. Τι με μέλλει λοιπόν πώς θα με θυμούνται; Το πιο πιθανό είναι ότι ύστερα απ' αυτήν την κολοσσιαία πλύση εγκεφάλου που γίνεται έξω και μέσα στην πατρίδα μας, η Μνήμη κάποτε θα σβήσει και είτε Συνθέτης είτε Ειρημιστής θα έχω την ίδια μοίρα...

14.- Εκτός από βουλευτής ΕΔΑ και πρόεδρος της Νεολαίας Λαμπράκη, μετά τα γνωστά γεγονότα του 1963 (δολοφονία Λαμπράκη και πολιτική αναταραχή), διατελέσατε άλλες δυο φορές βουλευτής, τη δεύτερη μάλιστα και ως Υπουργός Επικρατείας. Και τις δύο φορές όμως παραιτηθήκατε. Γιατί α) παραιτηθήκατε και τις δύο φορές; και γιατί β) θελήσατε να αναμειχθείτε τόσο ενεργά και άμεσα με τα πολιτικά δρώμενα του τόπου;

Μ.Θ. Οι παραιτήσεις μου επιβεβαιώνουν ότι η κάθε φορά ενεργή ανάμιξη μου στα κοινά απέβλεπε στο να σηματοδοτήσει την πρόθεσή μου να βάλω όσο βάρος διέθετα στην πλευρά που πίστευα ότι εκείνη τη στιγμή εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντα του ελληνικού λαού.

15.- Παραμονές της επανεκλογής του κυρίου Στεφανόπουλου στην Προεδρία της Δημοκρατίας, δημοσιεύματα διέρρευσαν στον Τύπο την επιθυμία σας να καταλάβετε το Ύπατο Αξίωμα. Αυτά τα δημοσιεύματα τα διαψεύδετε ή ήταν αληθή; Αν συνέβη το δεύτερο, γιατί θελήσατε σε τέτοιο βαθμό ανάμειξη με την πολιτική, τη στιγμή που είχατε στο ενεργητικό σας ήδη δύο παραιτήσεις;

Μ.Θ. Δεν υπήρξε από την πλευρά μου ούτε κατά διάνοια πρόθεση να γίνω Πρόεδρος Δημοκρατίας.

16.- Πώς οραματίζεστε τον Ελληνικό Πολιτισμό στον 21ο αιώνα κύριε Θεοδωράκη; Τι πρέπει να κάνουμε εμείς οι νέοι συνθέτες αλλά και οι άλλοι καλλιτέχνες των άλλων καλλιτεχνικών χώρων προκειμένου να κρατήσουμε ψηλά το λάβαρο του Ελληνικού Πολιτισμού;

Μ.Θ. Η απάντηση βρίσκεται μέσα στο έργο μου και στη ζωή μου. Σας ευχαριστώ.

Κύριε Θεοδωράκη, εκ μέρους του Συλλόγου Αποφοίτων του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σας ευχαριστώ θερμά που δεχτήκατε να μας μιλήσετε.